

Рябцева Наталія Олександрівна,
кандидат сільськогосподарських наук

Житомирський національний
агроекологічний університет, м. Житомир,
Україна, e-mail: nryabceva@ukr.net

ХАРАКТЕРИСТИКА КОНФЕСІЙНОГО ЗРІЗУ РЕЛІГІЙНОЇ МЕРЕЖІ ЖИТОМИРСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Мета. З метою аналізу конфесійного зрізу релігійної мережі Житомирщини досліджено стан та динаміку розвитку сукупності зареєстрованих в області церковно-релігійних інституцій.

Методика. Вирішення поставлених задач здійснювалося із використанням широкого кола загальнонаукових та спеціальних методів: діалектичний і логічний, аналізу і синтезу, аналітичних групувань, системного підходу та ін. Теоретичною основою дослідження слугували матеріали звітів про мережу церков і релігійних організацій в Україні.

Результати. На основі проаналізованих даних отримано структуру конфесійної приналежності релігійних громад, зареєстрованих на території Житомирської області. Виділено домінуючі конфесії та розглянуто різноманіття релігійних течій та напрямів, не залежних від канонічної Церкви, на основі яких в області створюються релігійні організації. У цифровому відображенні показано проблему Православ'я, яке сьогодні перебуває у розколотому стані.

Наукова новизна результатів дослідження закладена у аналізі причин і наслідків релігійної строкатості мережі релігійних громад Житомирщини. Показано, що наслідком релігійного плюралізму в Україні є духовна криза, в якій перебуває сучасне українське суспільство.

Практична значимість результатів полягає в отриманні регіонального зрізу проблеми складних політично-релігійних відносин, що мають місце в нашій державі.

Ключові слова: релігійна мережа, конфесійна приналежність, релігійні організації.

Рябцева Наталья Александровна,
кандидат сельскохозяйственных наук

Житомирский национальный
агроэкологический университет, г. Житомир,
Украина, e-mail: nryabceva@ukr.net

ХАРАКТЕРИСТИКА КОНФЕССИОНАЛЬНОГО СРЕЗА РЕЛИГИОЗНОЙ СЕТИ ЖИТОМИРСКОЙ ОБЛАСТИ

Цель. С целью анализа конфессионального среза религиозной сети Житомирщины исследовано состояние и динамику развития совокупности зарегистрированных в области церковно-религиозных институций.

Методика. Решение поставленных задач осуществлялось с использованием широкого круга общенаучных и специальных методов: диалектический и логический, анализа и синтеза, аналитических группировок, системного подхода и др. Теоретической основой исследования послужили материалы отчетов о сети церквей и религиозных организаций в Украине.

Результаты. На основе проанализированных данных получено структуру конфессиональной принадлежности религиозных общин, зарегистрированных на территории Житомирской области. Выделены доминирующие конфессии и

рассмотрено многообразие религиозных течений, направлений, не зависящих от канонической Церкви, на основе которых в области создаются религиозные организации. В цифровом отображении показано проблему Православия, которое сегодня находится в расколотом состоянии.

Научная новизна исследования заложена в анализе причин и последствий религиозной пестроты сети религиозных общин Житомирщины. Показано, что следствием религиозного плюрализма в Украине является духовный кризис, в котором находится современное украинское общество.

Практическая значимость исследования заключается в получении регионального среза проблемы сложных политико-религиозных отношений, имеющих место в нашем государстве.

Ключевые слова: религиозная сеть, конфессиональная принадлежность, религиозные организации.

УДК 316.74:2(477.42)

Ryabtseva Nataliya Oleksandrivna,

Zhytomyr National Agroecological
University, Zhytomyr, Ukraine, e-mail:

Candidate of Agricultural Sciences

nryabceva@ukr.net

CHARACTERISTICS OF THE CONFESSIONAL SECTION OF ZHYTOMYR REGION RELIGIOUS COMMUNITY

Purpose. In order to analyze the confessional section of the religious community of Zhytomyr region, the state and development dynamics of registered church and religious institutions totality have been investigated.

Methods. The solution of these tasks was carried out using a wide range of general scientific and special methods: dialectical and logical, analysis and synthesis, analytical groups, systems approach, etc. The theoretical basis of the study was the materials of reports about the community of churches and religious organizations in Ukraine.

Results. Based on the analyzed data, the confessional structure of religious communities registered in the Zhytomyr region was obtained. The dominant confessions were singled out and the diversity of religious movements, independent of the canonical Church, on the basis of which religious organizations are created in the region, were considered. The digital display shows the problem of Orthodoxy, which today is in a split state.

The scientific novelty of the research lies in the analysis of the causes and consequences of Zhytomyr region religious community's diversity. It is shown that the consequence of religious pluralism in Ukraine is a spiritual crisis in which modern Ukrainian society is located.

The practical significance of the study is to obtain a regional section of the problem of complex political and religious relations that occur in our state.

Key words: religious community, confessional affiliation, religious organizations.

Постановка проблеми. Стан та тенденції розвитку мережі церковно-релігійних інституцій значною мірою визначають релігійну ситуацію в країні. Законодавче закріплення та практичне забезпечення можливостей реалізації свободи світогляду та віросповідання в Україні дало змогу мільйонам громадян нашої держави відкрито сповідувати ту чи іншу релігію. Відповідно, відбулося помітне зростання інтересу значної

частини населення до світоглядних та духовних потреб свого життя, що сприяло бурхливому розвитку в Україні релігійних організацій [5].

Відповідно до ст. 7 Закону України «Про свободу совісті та релігійні організації» релігійні організації в Україні утворюються з метою задоволення релігійних потреб громадян сповідувати і поширювати віру [1]. Даним Законом релігійним організаціям надано право юридичної особи, якого раніше вони не мали.

Релігійними організаціями, що визначаються юридичними особами з моменту реєстрації їхніх статутів (положень), є релігійні громади віруючих, релігійні (церковні) управління й центри, монастирі, релігійні братства, місіонерські товариства (місії), духовні навчальні заклади, а також об'єднання, що складаються з релігійних організацій. Релігійні організації серед інститутів громадянського суспільства займають особливе місце, оскільки, відповідно до соціологічних опитувань, володіють високим рівнем довіри з боку громадян нашої держави [7].

Одним з видів місцевої релігійної організації є релігійна громада – об'єднання віруючих громадян одного й того ж культу, віросповідання, напрям, течії або толку, які добровільно об'єдналися з метою спільного задоволення релігійних потреб [3].

Тривалий час релігійні організації сприймалися тільки як історичний феномен, недооцінювалася їхня роль у духовно-моральному розвитку суспільства, не враховувалося те, що релігійні організації – це один із найдавніших суспільних інститутів.

Реалії сьогодення свідчать про зростання впливу релігії на суспільні відносини і життя людини. Збереглися традиційні релігії, але поряд із ними виникли й розвиваються нові релігійні течії, напрями, на основі яких створюються релігійні організації, не залежні від канонічної церкви [4].

Аналіз останніх публікацій. Україна – багатонаціональна, багатокультурна та багатоконфесійна держава. Поліконфесійність в Україні складалася протягом довготривалого процесу національного державотворення, історичного формування етнічних груп, політичного впливу держав із різними релігійними поглядами.

Нині в Україні діють релігійні організації десятків віросповідань, переважно християнських, і понад сотні конфесій. Найбільш численні мережі громад мають традиційні (історичні) для України віросповідання і конфесії, тобто такі релігійні напрями, релігійна практика яких добре відома і вже стала елементом суспільної культури. Такими насамперед є православ'я, римо-католицизм, греко-католицизм, такі напрями протестантизму, як баптизм, п'ятидесятництво, адвентизм та деякі інші. Традиційними, але не численними, також мають називатися історично вкоріненні в Україну іудаїзм, іслам та ін. Водночас, протягом останніх трьох десятиліть в Україні з'явилися досі невідомі віросповідання і напрями – як історично притаманні іншим державам, так і ті, що визначаються як неорелігії (новітні релігійні рухи) [7].

Але і сучасне українське Православ'я розколоте. Його утворюють три церкви – Українська православна церква, Українська православна церква Київського патріархату та Українська автокефальна православна церква, суттєвою особливістю відносин між якими є брак порозуміння. Це одна з визначальних рис вітчизняного православ'я у сфері внутрішніх і міжрелігійних відносин. Увесь час на різних рівнях ведуться розмови про необхідність об'єднання всіх його гілок. Однак церкви висувують суперечливі вимоги, що цілком або частково виключають саму можливість об'єднання [2].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Релігійний плюралізм в Україні, значна активізація в останні роки на його ґрунті різноманітних псевдорелігійних рухів і сект – очевидне свідчення релігійної кризи в українському суспільстві.

Навіть православна церква, єдина з церков у вітчизняній історії, що функціонувала незмінно всі десять століть свого існування, і та сьогодні гостро потребує підтримки, захисту і відродження. За таких умов духовний авторитет усіх релігій, що діють у країні, може бути відновлений шляхом їх укріплення істинно віруючим населенням та духовно здоровою частиною повністю деполітизованого духовенства [2].

Тому отримання регіонального зрізу існуючої проблеми складних сучасних політично-релігійних відносин, що мають місце в нашій державі, є важливим та вартим глибокого аналізу питанням.

Формулювання цілей статті. Мета дослідження – аналіз конфесійного зрізу релігійної мережі Житомирщини через дослідження стану та динаміки розвитку сукупності зареєстрованих в області церковно-релігійних інституцій (релігійних громад).

Виклад основного матеріалу. Житомирщина, як і Україна в цілому, має багатоетнічний склад населення. Окрім українців як найчисленнішої нації, на теренах області живуть і національні меншини, які дотримуються різних релігійних вірувань. У зв'язку з чим на території Житомирщини пустили коріння не лише близькі християнству вірування, а й інші спільноти, відгалуження, групи, далекі від національної культури та релігійних традицій українського народу.

Станом на 01.01.2017 на території Житомирської області зареєстровано статuti 1502 релігійних громад 32 віросповідних напрямів (табл. 1). Проте при всій строкатості релігійної мережі сучасної Житомирщини більшість громад області перебуває у межах різних напрямів християнства, на яке припадає 97,3% зареєстрованих об'єднань. Домінуючим в області залишається православ'я – 62,15% від загальної кількості громад, протестанти складають 24,5%, католики – 10,72%.

Православ'я в області представляють 6 церков: Українська православна церква (УПЦ) – 671 релігійна громада, Українська православна церква Київського патріархату (УПЦ КП) – 226, Українська автокефальна православна церква (УАПЦ) – 25, Російська православна старообрядницька церква (РПСЦ) – 6, Російська істино-православна церква

(РІПЦ) – 4 та 1 Вірменська Апостольська Церква (ВАЦ) – православна релігійна організація орієнтального напрямку.

Таблиця 1.

Перелік зареєстрованих релігійних громад на території Житомирської області станом на 01.01.2017 р.

№	Назва церков та релігійних громад	Кількість	
		од.	%
Християнство			
Православні релігійні організації			
1	Українська Православна Церква	671	44,70
2	Українська Православна Церква – Київський Патріархат	226	15,06
3	Українська Автокефальна Православна Церква	25	1,67
4	Російська Православна Старообрядницька Церква	6	0,40
5	Російська Істинно-Православна Церква	4	0,27
Орієнтальні православні релігійні організації			
6	Вірменська Апостольська Церква	1	0,07
Католицькі релігійні організації			
7	Римсько-Католицька Церква	146	9,73
8	Українська Греко-Католицька Церква	15	1,00
Протестантські релігійні організації			
9	Всеукраїнський союз об'єднань Євангельських християн-баптистів (ЄХБ)	114	7,59
10	Всеукраїнський союз Церков християн віри євангельської – п'ятидесятників (ХВС)	113	7,53
11	Українська Уніонна Конференція Церкви адвентистів сьомого дня (АСД)	35	2,33
12	Незалежні релігійні громади Євангельських християн-баптистів	28	1,87
13	Релігійні громади харизматичного напрямку	25	1,67
14	Релігійні громади християн віри євангельської	20	1,33
15	Церкви Повного Євангелія	11	0,73
16	Союз вільних церков християн євангельської віри (ХЄВ)	10	0,67
17	Релігійні громади колишньої Ради Церков євангельських християн-баптистів (ЄХБ)	5	0,33
18	Українська лютеранська Церква	5	0,33
19	Німецька Євангелічно-лютеранська Церква	1	0,07
20	Український центр об'єднаної Церкви християн віри євангельської	1	0,07
Іудаїзм			
21	Об'єднання хасидів Хабад Любавич іудейських релігійних громад і організацій України	11	0,73
22	Релігійні громади прогресивного іудаїзму	2	0,13
23	Об'єднання іудейських релігійних організацій України	1	0,07
24	Інші громади іудеїв	2	0,13
Синкретичні релігії			
25	Релігійна організація Свідків Єгови	7	0,47
26	Церква Ісуса Христа святих останніх днів (мормони)	1	0,07

№	Назва церков та релігійних громад	Кількість	
		од.	%
Іслам			
27	Духовне управління мусульман України	1	0,07
Східні релігії			
28	Релігійні громади Товариства свідомості Крішні	2	0,13
29	Релігійні організації орієнталістського напрямку	2	0,13
Язичники			
30	Релігійні громади Рідної української національної віри	2	0,13
31	Релігійні організації язичників	1	0,07
Інші			
32	Незалежні релігійні організації	8	0,53
Разом		1502	100

Католицька спільнота області представлена 168 релігійними громадами, 146 з яких належать до Римсько-католицької церкви (РКЦ) та 22 – до Української греко-католицької церкви (УГКЦ). В порівнянні з 2015 роком відбулося збільшення кількості громад католицьких церков на 25 одиниць (табл. 2).

Таблиця 2.
Динаміка кількості релігійних громад на території Житомирської області

Назва конфесії	2015		2017	
	од.	%	од.	%
Християни, всього	1391	97,41	1462	97,34
з них:				
– православні	912	63,87	933	62,12
– католики	136	9,52	161	10,72
– протестанти	343	24,02	368	24,50
Іудеї	13	0,91	16	1,07
Синкретичні релігії	8	0,56	8	0,53
Мусульмани	1	0,07	1	0,07
Східні релігії	4	0,28	4	0,27
Язичництво	3	0,21	3	0,20
Інші	8	0,56	8	0,53
<i>Разом</i>	1428	100	1502	100

Протестантські церкви на Житомирщині традиційно представлені євангельськими християнами-баптистами (ЄХБ) – 114 релігійних громад, християнами віри євангельської (ХВС) – 113, адвентистами сьомого дня (АСД) – 35 та іншими протестантськими релігійними організаціями. Всього на території області діє 368 релігійні громади протестантів, що на 25 громад більше порівняно з 2015 роком.

В області зареєстровано також релігійні громади іудеїв. Внаслідок еміграції до Ізраїлю та країн Заходу кількість єврейського населення в області зменшується. Однак, незважаючи на свою малочисельність, дані громади є одними з найактивніших серед об'єднань вірян області. Вважається, що від 35 до 40% євреїв беруть активну участь у релігійному житті. Більшість євреїв області сповідує ортодоксальний іудаїзм. Так, в області зареєстровано 11 громад об'єднання хасидів Хабад Любавич. Функціонують також 2 громади прогресивного (реформованого) іудаїзму.

Одиничними об'єднаннями в Житомирській області представлено наступні релігії: іслам – Духовне управління мусульман України, синкретичні релігії – Церква Ісуса Христа святих останніх днів (мормони), східні релігії – релігійні громади Товариства свідомості Крішни, релігійні організації орієнталістського напрямку, язичники – релігійні громади Рідної української національної віри, релігійні організації язичників. В той же час синкретична релігійна організація Свідків Єгови в області налічує 7 громад.

Варто зазначити, що релігійні громади області активно беруть участь в соціальній сфері. Громади самостійно реалізують соціальні програми, тісно взаємодіють з територіальними центрами соціального обслуговування пенсіонерів та самотніх непрацездатних громадян, з місцевими центрами соціальних служб для молоді, центрами соціально-психологічної реабілітації, місцевими організаціями Червоного Хреста. Також громади активно допомагають учасникам АТО, тимчасовим переселенцям зі сходу країни.

Висновки. Релігійна мережа сучасної Житомирщини досить розгалужена. Проте при всій своїй строкатості, більшість релігійних громад області перебуває у межах різних напрямів християнства, домінуючі позиції в якому належать Православ'ю.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про свободу совісті та релігійні організації» від 23 квітня 1991 р. із змінами та доповненнями. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/987-12>
2. Горбань А. Релігійне життя сучасної України / Горбань А. // Я кореспондент. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://blogs.korrespondent.net/blog/2340/3455883/>
3. Кочкадан А. Організаційно-правові форми релігійних організацій в Україні / А. Кочкадан // Вісник Львів. ун-ту. Серія юридична. – 2010. – Вип. 50. – С. 133-139.
4. Новіков В. В. До питання про правовий статус і види релігійних організацій / Новіков В. В. // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія юридична. – 2012. – №2 (2). – С. 88-97. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www2.lvduvs.edu.ua/documents_pdf/visnyky/nvsv/02_2012_2/12nvvvro.pdf
5. Палінчак М. М. Мережа релігійних організацій в Україні: стан та перспективи розвитку / Палінчак М. М., Лешанич М. М. // Актуальні проблеми політики. – 2015. – Вип. 55. – С. 205-214. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/appol_2015_55_27
6. Релігійно-інформаційна служба України. Релігієграфія. – Житомирська область. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://risu.org.ua/ua/index/reference/religiografia>

7. Яремчук С. С. Особливості сучасної конфесійної структури України / Яремчук С. С. // Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право : збірник наукових праць. – 2015. – № 3/4 (27/28). – С. 90-96. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ela.kpi.ua/handle/123456789/22708>

Список использованных источников

1. Закон Украины «О свободе совести и религиозных организациях» от 23 апреля 1991 г. с изменениями и дополнениями. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/987-12>
2. Горбань А. Религиозная жизнь современной Украины / Горбань А. // Я корреспондент. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://blogs.korrespondent.net/blog/2340/3455883/>
3. Кочкадан А. Организационно-правовые формы религиозных организаций в Украине / А. Кочкадан // Вестник Львов. ун-та. Серия юридическая. – 2010. – Вып. 50. – С. 133-139.
4. Новиков В. В. К вопросу о правовом статусе и виды религиозных организаций / Новиков В. В. // Вестник Львовского государственного университета внутренних дел. Серия юридическая. – 2012. – №2 (2). – С. 88-97. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www2.lvduvs.edu.ua/documents_pdf/visnyky/nvsv/02_2012_2/12nvvvro.pdf
5. Палинчак М. М. Сеть религиозных организаций в Украине: состояние и перспективы развития / Палинчак М. М., Лешань М. М. // Актуальные проблемы политики. – 2015. – Вып. 55. – С. 205-214. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://nbuv.gov.ua/UJRN/appol_2015_55_27
6. Религиозно-информационная служба Украины. Религиєграфія. – Житомирська область. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: https://risu.org.ua/ua/index/reference/religiografia/zhytomyr_info
7. Яремчук С. С. Особенности современной конфессиональной структуры Украины / Яремчук С. С. // Вестник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право: збірник наукових праць. – 2015. – № 3/4 (27/28). – С. 90-96. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://ela.kpi.ua/handle/123456789/22708>

References

1. Zakon Ukrayiny «Pro svobodu sovisti ta relihiyni orhanizatsiyi» vid 23 kvitnya 1991 r. iz zminamy ta dopovnennyamy. – [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/987-12>
2. Horban A. Relihiyne zhyttya suchasnoyi Ukrayiny / Horban A. // YA korrespondent. – [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: <https://blogs.korrespondent.net/blog/2340/3455883/>
3. Kochkadan A. Orhanizatsiyno-pravovi formy relihiynykh orhanizatsiy v Ukrayini / A. Kochkadan // Visnyk Lviv. un-tu. Seriya yurydychna. – 2010. – Vyp. 50. – S. 133-139.
4. Novikov V. V. Do pytannya pro pravovyy status i vydy relihiynykh orhanizatsiy / Novikov V. V. // Naukovyy visnyk Lvivskoho derzhavnoho universytetu vnutrishnikh sprav. Seriya yurydychna. – 2012. – №2 (2). – S. 88-97. – [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: http://www2.lvduvs.edu.ua/documents_pdf/visnyky/nvsv/02_2012_2/12nvvvro.pdf
5. Palinchak M. M. Merezha relihiynykh orhanizatsiy v Ukrayini: stan ta perspektyvy rozvytku / Palinchak M. M., Leshanych M. M. // Aktualni problemy polityky. – 2015. – Vyp. 55. – S. 205-214. – [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: http://nbuv.gov.ua/UJRN/appol_2015_55_27
6. Relihiyno-informatsiyna sluzhba Ukrayiny. Relihiyehrafiya. – Zhytomyrska oblast. – [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: https://risu.org.ua/ua/index/reference/religiografia/zhytomyr_info
7. Yaremchuk S. S. Osoblyvosti suchasnoyi konfesiynoyi struktury Ukrayiny / Yaremchuk S. S. // Visnyk NTUU «KPI». Politolohiya. Sotsiolohiya. Pravo : zbirnyk naukovykh prats. – 2015. – № 3/4 (27/28). – S. 90-96. – [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: <http://ela.kpi.ua/handle/123456789/22708>